Laboratorium Techniki Obliczeniowej i Symulacyjnej

Ćwiczenie 3. Operacje logiczne i struktury sterujące.

Opracował: dr inż. Sebastian Dudzik

1. Cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest zapoznanie się z elementami programowania wysokopoziomowego, a w szczególności operacjami logicznymi i strukturami sterującymi języka MATLAB.

2. Wprowadzenie

2.1. Relacje i wyrażenia logiczne

2.1.1. Operatory porównania

Języki wysokiego poziomu zazwyczaj posiadają specjalny typ przechowujący wartości typu logicznego (prawda lub fałsz). Język MATLAB nie posiada typu logicznego. W języku MATLAB, logicznej prawdzie odpowiada macierz o wszystkich elementach niezerowych, logicznemu fałszowi — macierz pusta lub zawierająca co najmniej jedno zero. Wyrażeń logicznych używa się w instrukcjach sterujących oraz przy przetwarzaniu macierzy. Operatory porównania zestawione w tab. 1 umożliwiają konstrukcje wyrażeń logicznych.

Wyrażenie	**Relacja**
$Op1 == Op2$	Op1 równe Op2
$Op1 \sim= Op2$	Op1 różne Op2
$Op1 < Op2$	Op1 mniejsze niż Op2
$Op1 > Op2$	Op1 większe niż Op2
$Op1 <= Op2$	Op1 mniejsze równe Op2
$Op1 >= Op$	Op1 większe Op2

Tab. 1. Operatory porównania w jęz. MATLAB

Operatory porównania (relacyjne) badają czy pomiędzy operandami będącymi elementami macierzy zachodzą określone relacje. Jeśli relacja jest spełniona Operatory porównania należy stosować ostrożnie. Reprezentacja zmiennoprzecinkowa jest obarczona niedokładnością. Z tego powodu, nawet przy niewielkiej różnicy pomiędzy wartością spodziewaną a wartością otrzymaną, może dojść do sytuacji nieprzewidzianych (np. pętla nieskończona).

2.1.2. Operatory logiczne

W języku MATLAB istnieją trzy rodzaje operatorów logicznych: operujące na elementach macierzy, będących operandami (operandami są macierze), warunkowe operatory logiczne (ang. *short-circuit*) — operujące na skalarnych wyrażeniach logicznych i operatory bitowe — operujące na poszczególnych bitach macierzy lub wartości całkowitych. Operatory logiczne pierwszego rodzaju zestawiono w tab. 2.

Operator	**Funkcja logiczna**
Op1 | Op2	Alternatywa
Op1 & Op2	Koniunkcja
`xor(Op1,Op2)`	Różnica symetryczna
∼Op1	Negacja

Tab. 2. Operatory logiczne operujące na elementach macierzy

Warunkowe operatory logiczne (ang. *short-circuit*) służą do wykonywania operacji na skalarnych wyrażeniach logicznych. Umożliwiają one podjęcie decyzji o wartości wyrażenia na podstawie analizy jedynie pierwszego operandu (jeśli jest to możliwe) — jeżeli nie trzeba nie jest brany pod uwagę drugi operand. Kluczową różnicą pomiędzy operatorami operującymi na elementach macierzy i operatorami typu short-circuit jest to, że w przypadku tych pierwszych, jako operandy muszą wystąpić macierze (lub wektory) a w przypadku drugich — wartości skalarne. Operatory typu short-circuit zestawiono w tab. 3.

Operator	**Opis**
Op1 && Op2	Zwraca logiczną prawdę (1), jeżeli oba operandy mają wartość logicznej prawdy (1). Zwraca logiczny fałsz (0), jeżeli którykolwiek z operandów ma wartość logicznego fałszu (0).
Op1 || Op2	Zwraca logiczną prawdę (1), jeżeli jeden lub oba operandy mają wartość logicznej prawdy (1). Zwraca logiczny fałsz (0), jeżeli oba operandy mają wartość logicznego fałszu (0)

Tab. 3. Operatory typu short-circuit w języku MATLAB

Logiczne operatory bitowe zebrano w tab. 4. Jako argumentów wymagają one nieujemnych liczb całkowitych. W przykładach zamieszczonych w tab. 4 przyjęto następujące wartości skalarne: $A = 28$, bitowo: 11100, $B = 21$, bitowo: 10101.

2.1.3. Funkcje logiczne

Korzystając z funkcji logicznych można w wygodny sposób badać właściwości macierzy lub ich elementów. Nie chodzi tu o właściwości w sensie algebraicznym (rząd, dodatnia określoność itp.). Funkcje logiczne można podzielić na dwie grupy: do badania własności macierzy jako całości (tab. 5) oraz do badania własności elementów macierzy (tab. 6).

Funkcja	Opis	Przykład
`bitand(A,B)`	Alternatywa bitowa	`bitand(A,B) = 20 (binary 10100)`
`bitor(A,B)`	Koniunkcja bitowa	`bitor(A,B) = 29 (binary 11101)`
`bitcmp(A,B)`	Uzupełnienie n-bitowe	`bitcmp(A,5) = 3 (binary 00011)`
`bitxor(A,B)`	Bitowa różnica symetryczna	`bitxor(A,B) = 9 (binary 01001)`

Tab. 4. Logiczne operatory bitowe języka MATLAB

Funkcja	Działanie
`exist('nazwa')`	Zwraca 1 (prawda), jeżeli macierz o podanej w apostrofach nazwie istnieje, w przeciwnym razie zwraca fałsz (0)
`isempty(x)`	Przyjmuje 1, jeśli `x` jest macierzą pustą, w przeciwnym razie 0
`issparse(x)`	Zwraca 1, jeśli `x` jest macierzą rzadką, w przeciwnym przypadku 0
`isstr(x)`	Zwraca 1, jeśli x jest łańcuchem tekstowym, w przeciwnym przypadku 0
`isglobal(x)`	Zwraca 1, jeśli x jest zmienną globalną (macierzą lub łańcuchem), w przeciwnym przypadku 0

Tab. 5. Funkcje logiczne do badania własności całych macierzy

2.2. Instrukcje sterujące

Instrukcje sterujące w języku MATLAB można podzielić na cztery grupy:

- instrukcje warunkowe,
- pętle,
- instrukcje obsługi błędów,
- końca programu — `return`

Instrukcje warunkowe pozwalają na wybranie, który blok kodu zostanie wykonany. Aby dokonać wyboru, w zależności, czy warunek jest czynie jest spełniony, należy użyć instrukcji `if`.Aby wybrać spośród pewnej liczby możliwych opcji, należy użyć instrukcji `switch` i `case`.

Instrukcja `if` oblicza wyrażenie logiczne i wykonuje blok kodu (grupę instrukcji) zależnie od wartości tego wyrażenia. Najprostsza składnia instrukcji `if` jest następująca:

```
if wyrażenie_logiczne
   instrukcje
end
```

Funkcja	**Działanie**
`any(x)`	Wektory: 1 — jeśli którykolwiek element jest niezerowy Macierze: tworzy wektor wierszowy (kolumny są zerami lub jedynkami). Jeżeli w kolumnie występuje przynajmniej jeden element niezerowy — wartość elementu: 1.
`all(x)`	Podobnie jak `any`, 1 — gdy wszystkie elementy są niezerowe
`I=find(x)`	Zwraca indeksy niezerowych elementów wektora `x`
`[I,J]=find(x)`	Zwraca indeksy wierszy i kolumn niezerowych elementów macierzy `x`
`[I,J,V]=find(x)`	Analogicznie do powyższego, dodatkowo wektor V zawiera elementy macierzy `x`
`isnan(x)`	Zwraca macierz z elementami=1 gdy dany element `x` nie jest liczbą
`isinf(x)`	Zwraca macierz z elementami=1 gdy dany element `x` jest równy +inf lub -inf

Tab. 6. Funkcje logiczne do badania własności elementów macierzy

Jeżeli wartość wyrażenia logicznego jest prawdą (to znaczy równa jest jeden) MATLAB wykonuje wszystkie instrukcje pomiędzy `if` i `end`. Po linii zawierającej `end` wykonanie programu jest wznawiane. Instrukcje if można zagnieżdżać dowolną ilość razy. Jeżeli w wyniku obliczenia wyrażenia logicznego powstaje macierz lub wektor, aby było ono spełnione, wszystkie elementy muszą być niezerowe. `else` i `elseif` dodatkowo warunkują wykonanie instrukcji `if`. Instrukcja `else` nie posiada warunku logicznego. Instrukcje z nią związane są wykonywane jeżeli poprzedzające `else` wyrażenie po `if` zwróci wartość 0 (warunek po najbliższym, poprzedzającym `if` nie jest spełniony). Instrukcja `elseif` posiada warunek logiczny, który jest obliczany, jeżeli poprzedzający warunek `if` (wyrażenie) nie jest spełniony. Elementy (polecenia) związane z tą instrukcją są wykonywane, jeżeli warunek po `elseif` jest spełniony. Wewnątrz instrukcji `if` można wiele razy użyć instrukcji `elseif`. Jeżeli wartością wyrażenia warunkowego jest macierz pusta, warunek nie jest spełniony.

Inna grupa instrukcji logicznych to: `switch-case-otherwise`. Podstawowa forma instrukcji `switch-case-otherwise`.

```
switch expression (scalar or string)
   case wartość1
      instrukcje  % Wykonywane gdy wyrażenie równe wartość1
   case wartość2
      instrukcje  % Wykonywane gdy wyrażenie równe wartość2
    .
    .
    .
```

```
   otherwise
      instrukcje       % Wykonywane gdy żadna z wartości case
                       % nie jest równa wartości wyrażenia
end
```

Konstrukcja `switch` składa się z:

- słowa kluczowego `switch` i następującego po nim warunku logicznego,
- pewna liczba bloków `case`. Grupy składają się ze słowa kluczowego `case` i następującej po nim możliwej wartości wyrażenia, umieszczonych w jednej linii. W następnych liniach znajduje się dowolna ilość instrukcji (włączając w to instrukcje `switch`),
- opcjonalnej grupy `otherwise`. Składa się ona ze słowa kluczowego `otherwise` za którym znajdują się instrukcje wykonywane w przypadku gdy wyrażenie wyspecyfikowane po `switch` nie przybiera żadnej z wartości wymienionych w blokach `case`,
- instrukcji `end` kończącej działanie bloku `switch-case-otherwise`

Za pomocą pętli możliwe jest powtarzalne wykonywanie bloków kodu. Jedno powtórzenie zwane jest iteracją. Jeśli znana jest wymagana liczba iteracji, wykorzystuje się pętlę `for`. Instrukcja `while` jest bardziej odpowiednia jeżeli liczba wykonań pętli zależy od tego jak długo spełniony bądź nie jest określony warunek. Instrukcje `continue` i `break` dają większą kontrolę nad opuszczeniem (wyjściem z) pętli.

Pętla `for` wykonuje instrukcję lub grupę instrukcji określoną liczbę razy. Pętla `for` ma następującą składnię:

```
for index = start:krok:koniec
    instrukcje
end
```

Domyślną wartością kroku jest 1. Możliwe jest wyspecyfikowanie każdej wartości kroku, włączając w to wartości ujemne. Pętle `for` mogą być zagnieżdżane. Często bardziej wydajną wersję programu obliczeniowego można stworzyć wektoryzując pętlę `for`. Pętle można indeksować za pomocą macierzy

Pętla `while` powtarza instrukcję lub blok instrukcji tak długo jak wyrażenie sterujące przyjmuje wartość logicznej prawdy (w języku MATLAB 1). Pętla `while` ma następującą składnię:

```
while wyrażenie
      instrukcje
end
```

Jeżeli wyrażenie przyjmuje wartość macierzową, każdy element tej macierzy musi być równy 1, aby wykonywanie instrukcji było kontynuowane. Aby zredukować macierz do wartości skalarnej, można wykorzystać funkcję `all` lub `any`.

Opuszczenie pętli while następuje w każdym momencie wykonywanie poprzez użycie instrukcji `break`.

Instrukcja `continue` w miejscu wystąpienia przenosi sterowanie pętli `while` lub `for` do następnej iteracji pomijając część bloku kodu występującego po niej.

Instrukcja `break` kończy wykonanie pętli `for` lub pętli `while`.

Instrukcje obsługi błędów podejmowanie działań w przypadku wystąpienia błędu. Do kontroli, czy określona komenda w kodzie źródłowym powoduje powstanie błędu, służy instrukcja `try`. Jeżeli błąd wystąpił wewnątrz bloku `try`, MATLAB natychmiast przechodzi do odpowiadającego mu bloku `catch`. Blok ten jest odpowiedzialny za obsługę zaistniałego błędu. Ogólna forma instrukcji `try-catch` jest następująca:

```
try
   instrukcja
   ...
   instrukcja
catch
   instrukcja
   ...
   instrukcja
end
```

W powyższym ciągu instrukcji, blok pomiędzy `try` i `catch` są wykonywane dopóki nie wystąpi błąd. Następnie wykonywane są instrukcje pomiędzy `catch` i `end`. Powód błędu może być uzyskany za pomocą `lasterr`.

3. Program ćwiczenia

1. Uruchomienie programu MATLAB.
   W ćwiczeniu wykorzystano program MATLAB w wersji 5.3 (R11.1). Uruchomienie programu następuje poprzez skrót na pulpicie (Matlab5.3) lub bezpośrednio z katalogu *C:\MatlabR11\bin*.

2. Uruchomienie programu Wordpad.exe.
   Program można uruchomić poprzez wywołanie: *Start\Programy\Akcesoria\ Wordpad* lub poprzez skrót na pulpicie.

3. Przejście do katalogu roboczego dla grupy laboratoryjnej.
   Domyślnym katalogiem startowym (roboczym) programu MATLAB jest *C:\Matlab R11\work*. Zadanie polega na przejściu do podkatalogu katalogu *work*. Podkatalog (utworzony na pierwszych zajęciach laboratoryjnych) nazwany jest wybranymi 2 nazwiskami studentów, wchodzących w skład grupy laboratoryjnej.

   (a) Wprowadzić:
   `>>pwd`
   W programie MATLAB każde wprowadzone polecenie zatwierdza się klawiszem `<ENTER>`. Zwrócić uwagę na ścieżkę dostępu do katalogu bieżącego.

   (b) Wprowadzić:
   `>>cd` *`nazwa_podkatalogu`*
   Parametr *nazwa_pod-katalogu* powinien składać się z nazwisk 2 wybranych studentów grupy laboratoryjnej (np. `>>cd KowalskiNowak`).

4. Użycie operatorów porównania. Dla: `>>x=[1 5 2 8 9 0 1]` i `>>y=[5 2 2 6 0 0 2]`, wykonać poniższe komendy i zinterpretować ich wyniki.

   (a) `>>x>y` oraz `>>x<y`

   (b) `>>x==y` oraz `>>x<=y`

   (c) `>>x>=y` oraz `>>x|y`

   (d) `>>x&y` oraz `>>x&(~y)`

   (e) `>>(x>y)|(y<x)` oraz `>>(x>y)&(y<x)`

   (f) Skopiować zawartość okna poleceń programu MATLAB do programu Wordpad.

   (g) Wyczyścić zawartość okna poleceń programu MATLAB poleceniem: `>>clc`

5. Zastosowanie indeksowania logicznego. Mając dane wektory: `>>x=1:10` i `>>y=[3 1 5 6 8 2 9 4 7 0]` wykonać poniższe komendy i zinterpretować ich wyniki:

   (a) `>>(x>3)&(x<8)` oraz `>>x(x>5)`

   (b) `>>y(x<=4)` oraz `>>x((x<2)|(x>=8))`

   (c) `>>y((x<2)|(x>=8))` oraz `>>x(y<0)`

(d) Skopiować zawartość okna poleceń programu MATLAB do programu Wordpad.

(e) Wyczyścić zawartość okna poleceń programu MATLAB poleceniem: `>>clc`

6. Przetwarzanie macierzy. Mając dane `>>x=[3 15 9 12 -1 0 -12 9 6 1]` napisać polecenia wykonujące poniższe operacje.

   (a) Zamiana dodatnich elementów `x` na zera. Wprowadzić:
   ```
   >>x(x>0)=0 % x(warunek) wybiera elementy, dla których
   >> % spełniony jest warunek
   ```

   (b) Zamiana wartości będących wielokrotnościami 3 na 3 (wykorzystać funkcję rem). Wprowadzić:
   ```
   >>x(rem(x,3)==0)=3
   ```

   (c) Mnożenie parzystych elementów x przez 5

   (d) Stworzenie wektora `y` złożonego z wartości `x` większych od 10

   (e) Zamiana wartości x mniejszych od średniej na zera (wykorzystać funkcję `mean`)

   (f) Obliczenie sumy elementów x o wartościach nieparzystych (wykorzystać funkcję sum).

   ! Wskazówka: do znalezienia indeksów `I` elementów wektora spełniających określony warunek logiczny służy funkcja `find` (np. `I=find(x<1)` znajduje indeksy elementów wektora `x` mniejszych od 1.

   (g) Skopiować zawartość okna poleceń programu MATLAB do programu Wordpad.

   (h) Wyczyścić zawartość okna poleceń programu MATLAB poleceniem: `>>clc`

7. Analiza fragmentów kodu języka MATLAB (instrukcja `if...elseif...else...end`).

   (a) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

   ```
   if n>1      %Jeśli n<1
       m=n+1   %Obliczenia jeśli n<1 (spełniony warunek)
   else        %W przeciwnym przypadku (warunek niespełniony)
       m=n-1
   end
   ```

   dla podanych niżej wartości zmiennej n:

   i. $n = 7$, $m =?$

   ii. $n = 0$, $m =?$

   iii. $n = -10$, $m =?$

   Ile wynosi m? Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić go. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Wprowadzić:
   `>>edit`
   Polecenie `>>edit` uruchamia edytor m-plików. W oknie edytora wprowadzić fragment kodu. Zapisać plik w pliku `s1.m` poprzez wywołanie polecenia *Save* z menu *File*. Następnie, wprowadzić:

`>>n=7`
W celu uruchomienia skryptu wprowadzić:
`>>s1`
Powtórzyć powyższe 2 operacje dla pozostałych wartości zmiennej `n`

(b) Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(c) Wyczyścić zawartość okna poleceń programu MATLAB poleceniem: `>>clc`

(d) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu (postępować jak w p. (a)):

```
if z<5          %Jeśli z mniejsze niż 5
    w=2*z       %Obliczenia jeżeli spełniony warunek
elseif z<10     %W przeciwnym wypadku, jeśli z<10
    w=9-z       %Obliczenia jeżeli spełniony warunek
elseif z<100
    w=sqrt(z)
else
    w=z
end
```

dla podanych niżej wartości zmiennej z:

i. z=1, w=?
ii. z=9, w=?
iii. z=60, w=?
iv. z=200 w=?

Ile wynosi w? Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić go. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami.

(e) Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(f) Wyczyścić zawartość okna poleceń programu MATLAB poleceniem: `>>clc`

8. Analiza fragmentów kodu języka MATLAB (instrukcja `switch...case`).

(a) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu (jak w p. 7(a)):

```
switch in1
    case -1
        k=2.1^(in1) %Wykonywane jeśli in1=-1
    case 0
        k='zero' %Wykonywane jeśli in1=0
    case 1
        k=[1 2 3] %Wykonywane jeśli in1=1
end
```

dla podanych niżej wartości zmiennej in1:

i. in1=-1, k=?
ii. in1=0, k=?
iii. in1=1, k=?

Ile wynosi k i jakiego jest typu? Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić go dla powyższych wartości zmiennej in1. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(b) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu (jak w p. 7(a)):

```
clear
switch in2
    case 10
        k=in2.*ones(3)
    case 15
        k='15'
    case 31
        k=in2+30
    otherwise
        k=0
        disp('Inna wartość zmiennej')
end
```

dla podanych niżej wartości zmiennej in2:

i. in2=10, k=?
ii. in2=15, k=?
iii. in2=31, k=?
iv. in2=100 k=?

Ile wynosi k i jakiego jest typu? Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić go dla powyższych wartości zmiennej in2. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

9. Analiza fragmentów kodu języka MATLAB (pętla `for`)

(a) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
for i=1:10
   i
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(b) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
for i=1:10
   k(i)=i
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(c) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
for i=1:5
   for j=1:5
      m(i,j)=j
   end
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

10. Analiza fragmentów kodu języka MATLAB (pętla `while`)

(a) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
i=1;
while i<10
   i
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

! Powyższa pętla to pętla nieskończona. Najczęściej powstaje przez błąd w zapisie algorytmu. Przerwanie działanie skryptu (lub funkcji) jest możliwe poprzez *Ctrl+C*

(b) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
i=1;
while i<10
   i=i+1
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

(c) Przewidzieć wyniki działania następującego fragmentu kodu:

```
clc;
i=0;
while i == 0
   i=input(['Program MATLAB. Wyświetlić ten napis '...
           'jeszcze raz? 0 - TAK: ']);
end
```

Napisać skrypt w języku MATLAB, zapisać na dysku i uruchomić. Porównać wyniki działania skryptu z przewidywaniami. Skopiować zawartość okna edytora oraz wyniki działania skryptu do programu Wordpad.

4. Opracowanie sprawozdania

W sprawozdaniu należy umieścić polecenia oraz wyniki ich działania skopiowane w trakcie ćwiczenia z okna środowiska MATLAB. Do Każdej linii kodu oraz do każdego wyniku, należy dodać komentarz objaśniający.

Przykład.
. . . `2+round(6/9+3*2)/2-3` — obliczenie wartości wyrażenia. Funkcja `round(6/9+3*2)` zaokrągla wynik działania `6/9+3*2` do najbliższej liczby całkowitej. . .